

BEZGEK

Yabancılara Türkçe Öğretimi Dergisi
Journal of Teaching Turkish Language to
Foreigners

Araştırma Makalesi

Cilt 3 (2024) Sayı 1 1-16

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ders Kitabındaki Kültürel Unsurların İncelenmesi: Uludağ Türkçe Öğretim Seti (A2) Örneği

The Examination of Cultural Elements in Turkish Language Teaching to Foreigners: A Case Study of Uludağ Turkish Teaching Set (A2)

Aynur Aksel¹ Ülkü Selin Yıldız²

Aksel, A. ve Yıldız, Ü. S. (2024). Yabancılara Türkçe Öğretiminde ders kitabındaki kültürel unsurların incelenmesi: Uludağ Türkçe öğretim seti (A2) örneği. *Bezgek yabancılara Türkçe öğretimi dergisi*, 3(1), 1-16.

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 25.01.2024
Kabul Tarihi: 13.03.2024
Yayın Tarihi: 15.03.2024

Anahtar Sözcükler

Yabancılara Türkçe
Kültür aktarımı
Kültürel unsurlar
Materyal değerlendirme
Türkçe öğretimi

Article Info

Received: 25.01.2024
Accepted: 13.03.2024
Published: 15.03.2024

Keywords

Teaching Turkish to
foreigners
Cultural transfer
Cultural elements
Material Evaluation
Turkish teaching

Öz

Dil, insanların ait oldukları toplumu ve kültürü yansıtmaya aracıdır. Bu sebeple de dil öğretimi sürecinde o dili konuşan toplumunun yapısını ve kültürel değerlerini doğru aktarmak da önem arz etmektedir. Bir yabancı dil öğrenmek, sadece bir dilin yapısal kullanımını değil; aynı zamanda o dile ait yeni bir kültürle tanışmayı, o kültürle aşina olmayı ve nihayetinde o kültürü benimsemeyi de içerir. Bu bağlamda, yabancılara Türkçe öğretiminin (YTÖ) önemli bir unsuru Türk kültürünün de öğretilmesidir. Bu öğretim için hazırlanan materyallerin temel bir parçası olan ders kitapları hedef dilin kültürünü en etkili şekilde yansıtmalıdır. Bu çalışmada, Bursa Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan Uludağ Türkçe Öğretim Seti-A2 seviye kitabında yer alan metinlerde Türk kültürü ile ilgili hangi unsurların yer aldığı tespit edilip alt başlıklarla sınıflandırılıp yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, temel kullanıcı (A2) seviyesi için hazırlanan bu ders kitabında kültürel unsurlardan 'günlük yaşam, sosyal yaşam ve coğrafya ve mekânlar' konularında oldukça fazla aktarım tespit edilmiş; 'gelenek, folklor, müzik, yeme içme alışkanlıkları' konularında bazı eksiklikler görülmüş; 'yasaklar, dil ve tarih bilinci ve sevgisi, değerler, doğum ve evlilik gelenekleri, danslar' konularında ise herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Bulgular dil öğretimi açısından yorumlanmış ve YTÖ alanı için öneriler sunulmuştur.

Abstract

Language is a tool for reflecting the society and culture to which people belong. Therefore, accurately conveying the structure and cultural values of the society that speaks that language is also important in the process of language teaching. Learning a foreign language involves not only the structural use of a language but also getting acquainted with and eventually embracing the culture associated with that language. In this context, an important element of teaching Turkish to foreigners (TTF) is the teaching of Turkish culture. Course materials, which are a fundamental part of this teaching, should effectively reflect the culture of the target language. In this research, it was determined which elements of Turkish culture are included in the texts of the Uludağ Turkish Teaching Set-A2 level book published by the Bursa Uludağ University Turkish Teaching Practice and Research Center, and these elements were classified and interpreted with subheadings. According to the research findings, it was found that there is quite a lot of transfer in the cultural elements from 'daily life, social life, and geography and places' in this course book prepared for the basic user (A2) level; some deficiencies were observed in the subjects of 'tradition, folklore, music, eating and drinking habits'; and there was no data on

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye. aynuraks@uludag.edu.tr

² Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye. ulkuselinyildiz@gmail.com

'prohibitions, language and history consciousness and love, values, birth and marriage traditions, dances'. The findings were interpreted in terms of language teaching, and suggestions were made for the TTF field.

Giriş

Dil ve Kültür

Bireyler arasındaki iletişimi sağlayan dil, yalnızca toplumsal bir işlevi olduğunu göstermekle kalmayıp aynı zamanda ait olduğu toplumla kültürel bir bağ oluşturma rolünü de üstlenir (Demirel, 2010). Kültür, bir topluluğun uzun yıllar boyunca geliştirdiği yaşam tarzlarının temsil ettiği belleği gibidir. Milletın geçmiş asırlarda ortaya koyduğu ilgi, algı, tutum ve davranışların yansıması olarak kültür, maddi ve manevi değerlerin birleşimiyle oluşan bir mirası nesiller arasında aktarır. İnsanlar, kültürleri ile var olurlar. Tarih, sanat, edebiyat, düğünler, bayramlar, şiirler, şarkılar, türküler, deyimler, atasözleri vb. unsurlar, ait oldukları toplumun dilinden, geleneklerinden izler taşır. Tüm bunlar, bir yaşam tarzının sembolleri olarak kültürün parçaları olarak düşünülebilir (Göçer, 2012).

Sosyal bir varlık olan insan, toplum içerisinde aktif olabilmek için çevresindeki bireylerle iletişim kurmak durumundadır. İnsanlar arasındaki iletişim resim, işaret, jest ve mimiklerle sağlanabilir, ancak hiçbir araç dil kadar etkili bir iletişimi mümkün kılamaz. Bu sebeple, bir kişi içinde bulunduğu toplumla veya yabancı bir toplulukla verimli iletişim sağlayabilmek için dile ihtiyaç duyar. Alyılmaz (2018), öğrenilen yeni dillerin hem öğretene ve öğreneni hem de onların mensup oldukları toplumları birbirine yakınlaştırdığını ifade etmektedir. Bu anlamda, dilin insanlar arasında etkileşim aracı olarak kullanılması, dilin toplumsal bir görevi olduğunu gösterir. Ayrıca, dil mensup olduğu toplumla ve o toplumun kültürü ile ilişki kurma rolünü de üstlenir (Demirel, 2010). Dilin nesilden nesile ve insandan insana bu aktarılması yeteneği bilgi aktarımının da vazgeçilmez bir aracı olduğu anlamına gelir. Bir dili, o dilin iklimi dâhilinde öğrenen hedef kitleler, o dilin ve kültürün meydana getirdiği maddi ve manevi mirasın da taşıyıcısı hâline gelirler (Alyılmaz, 2018, s. 2460).

Dil ve kültür arasındaki ilişki incelendiğinde, bu iki kavramın birbirine sıkıca bağlı olduğu görülür. Dil güçlendikçe, insanın kültür birikimi de gelişir ve zenginleşir (Pehlivan, 2007). Dil, kültürün bir unsurunu oluşturmanın yanı sıra aynı zamanda kültürün taşıyıcısı, koruyucusu, geliştiricisi ve değiştiren ögesi olarak da rol oynar (Memiş, 2016). Düşünce ve değerlerle birlikte var olan dil ile kültür arasındaki bağ, dilin kültürle olan ilişkisini ortaya koyar. Aksan (1979) tarafından da vurgulandığı üzere kültüre ait inanç, gelenek, davranış, maddi ve manevi unsurların aktarımında bir kelime bile etkindir. Dilin yapı ve kullanım biçimleri, bir kültürün bireyleri arasında paylaşılan normları ve değerleri yansıtır. Bu nedenle, iletişimsel yetkinlik modeliyle dil ve kültür arasındaki ilişki temel alan bir anlayış benimsenmektedir (Ökten ve Kavanoz, 2014). Bireyler, kültürü oluşturan öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkileri eğitim yoluyla öğrenir ve dil aracılığıyla kurup devam ettirirler (Memiş, 2016).

Kültürün en güçlü taşıyıcısı olan dil aracılığıyla, sözlü ve yazılı kültür ürünleri bir nesilden diğerine aktarılmaktadır. Kültür, bir milletin geleneklerini, yaşam koşullarını ve kısacası tarihini dilin bir mektubu olarak günümüze taşır. Okur ve Keskin (2013), dilin kültürün bir aynası olarak görüldüğünü aktarmaktadır. Bir kültürün o toplumun bireyleri tarafından sürdürülebilmesi ve gelecek kuşaklara iletilmesi açısından hayati öneme sahip olan en önemli öğelerden biridir; çünkü kültür, dil aracılığıyla yaşatılır (Okur ve Keskin, 2013). Bir milletin tarih boyunca gelişen yaşam tarzlarının özü olan kültür, sözlü ve yazılı dil aracılığıyla günümüze ulaşmış ve yine dil sayesinde gelecek nesillere aktarılacaktır (Göçer, 2012). Bu bilgiler ışığında dilin, kültürün vazgeçilmez bir bileşeni olduğu ve dil olmaksızın kültürün anlatılamayacağı ifade edilebilir. Dil olmayan bir kültür veya kültürden bağımsız bir dil düşünülemez; çünkü dil, kültürün bir parçası ve taşıyıcısıdır. Geçmişten günümüze, yeryüzündeki tüm

diller özünde kültür ve düşünce yapısının bir yansıması şeklinde ortaya çıkmıştır. Bir dilin oluşumu ve diğer dillerden ayrışması, o dilin biçimlenmesine katkı sağlayan değerler ve düşünce yapısına özgü kültüre ait unsurlarla ilişkilidir (Okur ve Keskin, 2013).

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Bu Alanda Yapılan Çalışmalar

Her kültürün kendine özgü bir dil kullanarak kimliğini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Dil, içinde kültürün tüm özellikleri ile birlikte tarihsel ve toplumsal birikimleri de barındırır. Bu nedenle, Kramsch (1993) dil öğrenmeyi, o kültürü tanımak şeklinde ifade etmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi veya Yabancılara Türkçe Öğretimi (YTÖ) ise Kaşgarlı Mahmut'un Divân-ı Lügât-it Türk adlı ilk ders kitabıyla başlamış olup, bu geçmiş 11. yüzyıla kadar uzanmaktadır (Alyılmaz, Biçer ve Çoban, 2015). Bu kitap, Türkçenin yapısal, biçimbilimsel ve anlamsal özelliklerine ek olarak Türkçe deyim, atasözü ve Türk kültürü hakkında bilgiler içermektedir (Hengirmen, 1993). Türkçe öğretimi alanındaki bir diğer önemli eser ise Ali Şir Nevâî'nin 15. yüzyılda yazmış olduğu Muhâkemetü'l-Lügâteyn adlı eseridir. Bu eserler başta olmak üzere Türkçenin yabancılara öğretimi için hazırlanmış pek çok değerli eser mevcuttur.

Cumhuriyet Dönemi'nden sonra YTÖ için büyük adımlar atılmıştır. 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) ile birlikte bu alanda büyük atılımlar gerçekleşmiş; pek çok üniversitede açılan merkezlerle YTÖ kurumsal kimlik kazanmıştır (Biçer, 2023). Ege TÖMER, Gazi TÖMER ve Bolu Abant İzzet Baysal TÖMER gibi daha sonradan kurulan merkezlerle birlikte YTÖ faaliyeti pek çok merkezde yürütülmeye başlanmıştır. Son yıllarda Türkiye'de eğitim, sağlık ve turizm gibi alanlardaki yaşanan olumlu gelişmelerle paralel olarak ülkemize Uzak Doğu ülkeleriyle, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden, Kafkaslardan, Asya ve Orta Doğu ülkeleri başta olmak üzere Avrupa ve Amerika'dan da çok sayıda lisans ve lisansüstü eğitim almak ve Türkçeyi öğrenmek üzere gelen öğrencilerin sayısı oldukça artmış bulunmaktadır (Alyılmaz, Biçer ve Çoban, 2015). Bu artışla birlikte Türkçe öğretiminde çağdaş, kalıcı, etkin öğretim metotları ve teknikleri benimsenmeye ve dil öğretimine etkisi olan tüm unsurlar dikkatle incelenmeye başlanmıştır.

Yabancı dil öğretiminde kültürel yetkinliğe vurgu yapan Byram ve Zarate'ye (1997) göre, yabancı dil öğrencilerinin yeni bir dil öğrenirken sadece dilbilgisi ve kelime bilgisine değil, aynı zamanda dilsel ve kültürel yetkinliğe de ihtiyaçları vardır. Başka bir deyişle, yabancı dil eğitimi, öğrencilerin dili sadece teknik bir araç olarak değil, aynı zamanda kültürel bağlam içinde iletişim için etkili bir şekilde kullanabilecekleri bir araç olarak da görmeleri gerektiğini kabul etmektedir. Bu anlamda, kültürel yetkinliğin kazanılmasında da ders kitapları kritik bir işlev üstlenmektedir (Okur ve Keskin, 2013). Yabancı dil öğrenen bir insanın o dile tam anlamıyla hâkim olması, yalnızca dilin yapısını bilmesiyle sınırlı kalmaz. Yabancı dili öğrenen kişinin, öğrendiği dilin derinliklerindeki anlamları kavraması ve içselleştirmesi gerekmektedir. Bu süreç sonucunda öğrenci, o dilin kültürünü daha kolay bir şekilde anlayabilir. Öğrencinin, o dilde kabul etme, reddetme, hitap edebilme, teşekkür ve önerme gibi kullanımlar konusunda da bilgilenmesi gerekmektedir. Öğrencinin kendi kültüründen gelen davranışlar, sözler veya tonlamalar öğrendiği dilde farklı şekillerde algılanabilir. Öğrenci, dilin hem dilsel hem de kültürel yapısını öğrendikçe o dilde yetkinleşebilir (Okur ve Keskin, 2013). Bu nedenle, öğrenilen dilin kültürel öğelerinin de iyice kavranması büyük bir öneme sahiptir.

Alan yazında YTÖ ders kitaplarında kültür aktarımıyla ilgili yapılmış olan pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Bayraktar, 2015; Demirtaş, 2021; Erdal vd., 2018; İşcan ve Yassıtay, 2018; Kutlu,

2015; Mutlu ve Gülşah, 2020; Ökten ve Kavanoz, 2014). Bu çalışmalarda YTÖ ders kitaplarındaki metinler, etkinlikler, söz varlığı, öğretmen tutumları gibi farklı noktalar incelenmiştir.

YTÖ materyallerinden A2 düzeyinde kullanılan İstanbul, Yedi İklim, Yeni Hitit, İstanbul ve Dilmer kitaplarının incelenip bu kitaplarda Türklere ait kültürel öğelere ne ölçüde yer verildiğinin sorgulandığı çalışmada Erdal vd. (2018), kitaplarda Türk kültürüne ait geleneksel sanatlar, yemekler, ünlü Türk şahsiyetler, geleneksel yaşantı, filmler, ünlü yerler gibi konularla kültürel aktarım yapıldığını tespit etmiş ve daha zengin görsel içeriklerle bu aktarımların desteklenmesi gerektiğini de önermişlerdir.

Ökten ve Kavanoz (2014) tarafından yapılan bir araştırmada YTÖ kitaplarından olan Elementary Turkish A Complete Course for Beginners, Lale Türkçe Kitabı, Turkish Grammar for foreign Students, Türkçe Öğrenelim ve Yeni Hitit I Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı kitapları Byram'ın (1997) sınıflandırmasına göre 'sosyal kimlik ve sosyal grup, sosyal etkileşim, inançlar ve davranışlar, sosyal ve siyasi kurumlar, sosyalleşme ve hayat döngüsü, milli tarih, milli coğrafya ve klişeler ve milli kimlik' olmak üzere sekiz kategoride analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda kitaplarda sunulan Türk kültürü unsurlarının kültürlerarası öğrenmeyi desteklemede eksik kaldığı görülmüş; iletişimsel şekilde dil öğrenme yöntemi kullanılırken, sosyal etkileşime vurgu yapılmış olsa da dilbilgisi ve kelime bilgisi öğretiminin öne çıkarılıp kültürlerarası yetkinliği destekleyen toplum dilbilim, anlambilim, edimbilim gibi çalışmaların ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilere dil becerilerini ve dil kalıplarını kültürel bağlam içinde hangi durumlarda ve nasıl kullanacakları konusunda yeterli rehberlik yapılmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Kutlu (2015) tarafından yapılan bir araştırmada da Gazi Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti (B1-B2 seviye) kültürel aktarım aracı olarak incelenmiştir. Araştırmada kültür öğelerinin kullanımının genellikle edebiyat odaklı olduğu, diğer kültür öğelerine edebi metinlere kıyasla daha az yer ayrıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırma bulgularına göre tespit edilen öğelerin kullanımında bölümlere eşit bir dağılımın sağlanmadığı da gözlemlenmiştir. B1 ve B2 kitaplarının incelenmesi sonucunda, Türk kültür unsurlarına yeterli düzeyde yer verildiği görülmüştür. Araştırmacılar her ünitenin sonunda bir kültür köşesinin bulunmasıyla metinler aracılığıyla kültürün öğretilmesinin kolaylaştırılabileceğini önermişlerdir (Kutlu, 2015).

Demirtaş (2021) tarafından yapılmış bir çalışmada da YTÖ ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarım aracı olarak katkısı incelenmiştir. Bu çalışmada Yunus Emre Enstitüsü - Yedi İklim Türkçe Ders Kitapları (C1 / C2) ve İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi - İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (C1/+) içerisindeki okuma - dinleme metinleri, soru-cevap, yazma ve değerlendirme etkinlikleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre kitaplarda verilen atasözü ve deyimlerin bazıları dışında öğrencilerin seviyeleri ile uyumlu olduğu; tüm kitapların atasözü sayısına bakıldığında oldukça yetersiz olduğu ancak deyim olarak bakıldığında ise oldukça yeterli olduğu tespit edilmişti. Yine bu çalışmada atasözü öğretimiyle ilgili yetersizlik olduğu da tespit edilmiştir.

İşcan ve Yassıtaş (2018), Yunus Emre Enstitüsüne ait Yedi İklim Öğretim seti ders kitabı B1 ve B2 seviyelerini incelemiş, her iki seviye de kültürel aktarım açısından dengeli bir yaklaşım olduğunu; kitapların Türk kültürü ile ilgili aktarımda başarı sağlayabilecek özellikte olduğunu saptamıştır. Buna karşın her iki kitapta da yerel kültür unsurlarından sosyal yaşam alanına ait kültürel unsurlara dair bir izlenim bulunamamıştır. Araştırmacılara göre bu durum, kültürel bilgi transferi açısından bir eksikliktir. Ek olarak, her iki kitapta da yabancı kültürel öğelerin yeterince işlenmediği görülmüştür. Araştırmacılara göre, kültürlerarası iletişim perspektifinden yaklaşıldığında, incelenen kitaplarda

öğrencilerin kültürlerarası iletişim becerilerini kazanmasını ve dolayısıyla kültürel anlamda farkındalık geliştirmesine olumsuz etki edecek bazı eksiklikler bulunmaktadır.

Mutlu ve Gülşah (2020), YTÖ için temel materyal olarak kullanılmakta olan ders kitaplarının (Gazi Yabancılar İçin Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe) C1 seviyelerinde geçen kültür öğelerini inceledikleri çalışmalarında, Gazi Yabancılar İçin Türkçe ders materyalinde en sık rastlanan kültürel unsurların atasözü ve deyimler, en düşük oranda karşılaşılan kültürel unsurun da kişiler arası ilişkiler olduğunu; İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ders kitabında ise en fazla vurgulanan kültürel unsurların edebiyat, sanat ve müzik iken, en az vurgulanan kültürel unsurun yine kişiler arası ilişkiler olduğunu tespit etmişlerdir.

YTÖ kültür aktarımı konusunda Türkiye’de yapılmış lisansüstü tezlerinin analiz ve değerlendirmesini yapan Ayrancı (2019), YTÖ alanında kültür aktarımı konusuna yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu tespit etmiştir. Buradan da yola çıkarak hâlihazırdaki çalışmamızla alana katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın problemini “YTÖ ders kitabı olan Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviye kitabında yer alan metinlerdeki Türk kültürel unsurlar nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın problemi çerçevesinde şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Günlük Yaşam* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

2- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Kişiler Arası İlişkiler* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

3- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Değerler ve Eğitim* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

4- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Edebiyat, Sanat ve Müzik* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

5- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Gelenekler ve Folklor* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

6- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Sosyal Yaşam* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

7- Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde *Coğrafya ve Mekân* konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?

Bu araştırmanın amacı, Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviyesi kitabındaki metinlerdeki Türk kültürüne ait unsurları tespit etmek ve bu unsurları belirlenen çerçevede sınıflandırmaktır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma deseni ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, doküman incelemesi modeli kullanılarak toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır” (Büyüköztürk vd., 2017, s.259).

Araştırmacılar, araştırma konusu ile ilgili mevcut kaynakları inceleyip değerlendirmiş ve belge olarak, Uludağ Türkçe Öğretim Seti (A2 seviyesi) kitabını kullanmıştır. Yabancı dil öğretiminde ders kitapları Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin çizdiği çerçeve programına göre; başlangıç seviyesindeki kullanıcılara yönelik A1 ve A2, orta düzeydeki kullanıcılara yönelik, B1 ve B2, ileri düzeydeki kullanıcılara yönelik ise, C1 ve C2 seviyelerinde hazırlanır.

Bu çalışmada A2 seviyesinde ders kitabındaki kültürel öğeler tespit edilip sınıflandırılırken, Okur ve Keskin (2013) tarafından uyarlanmış çerçeve baz alınmıştır. Bu sınıflandırmaya göre kültürel unsurlar aşağıdaki gibi yedi alt başlıktan oluşmaktadır:

- a) Günlük Yaşam
- b) Kişiler Arası İlişkiler
- c) Değerler ve Eğitim
- ç) Edebiyat, sanat ve Müzik
- d) Gelenekler ve Folklor
- e) Sosyal Yaşam
- f) Coğrafya ve Mekân

İşcan ve Yassıtaş (2018) tarafından Yedi İklim Türkçe Öğretim (B1 ve B2 seviyesi) setlerindeki kültürel aktarımın incelenmesi için de kullanılmış olan bu araç, bu çalışmamız için alanında uzman olan bir araştırmacının onayıyla sınıflandırma aracı olarak kullanılmıştır. Kitapta tespit edilen öğeler alt başlıklarla sınıflandırılıp yorumlanmıştır.

Bulgular

Günlük Yaşam

Araştırmanın birinci sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Günlük Yaşam konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıda sunulmuştur. İncelenen kitapta, günlük yaşamla ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Yiyecek-içecek: ‘Türk kahvesi (s.74), baklava (s.34), çorba (s.8, 33), çörek (s.8), simit (s.63), kaymak (s.63), mantı (s.158), kazandibi (s.107), çağ kebabı (s.158), dolma (s.56), sarma (s.56)’ gibi Türk kültüründe önemli olan yiyecek-içecek isimleri okuma metinlerinde ve diyaloglarda kullanılmıştır. Çay sözcüğü 17 kez kullanılarak en sık tekrarlanan içecek olmuştur.

b) Yemek zamanları, sofrada: ‘Kahvaltı’ sözcüğü kitapta 15, ‘öğle yemeği’ 2, ‘akşam yemeği’ ise 3 kere geçmektedir. Türk kültüründe kahvaltı ve diğer öğünlerde hangi yemeklerin tercih edildiği, yerel yemek adları gibi ayrıntılar yoktur.

c) Resmî tatilleri-çalışma zamanları: Resmî tatillerle ilgili bilgiye rastlanmamıştır.

d) Boş zaman etkinlikleri, hobileri: Boş zaman etkinlikleri olarak okçuluk (s.41), ebru yapmak (s.41), cirit (s.31), dikiş dikmek (s.63) gibi Türk kültürüne ait sözcükler tespit edilmiştir.

e) Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar: Diyaloglarda ‘canım (s.3), dostum (s.38), tatlım (s. 3), hocam (s.43),

efendim (s.157), çok incessin (s.3)' gibi farklı ortamlarda sosyal statüye ve resmiyete göre farklı kullanılan hitap ve kalıp sözler tespit edilmiştir.

f) Yeme ve içme alışkanlıkları: Türk yemeklerinin baharatlı olduğu (s. 71) örneğinden başka "Kahvaltıda simit, peynir, bal ve kaymak yemeye bayılırım" (s.63) ifadesiyle Türk kahvaltı kültürüne ait bilgi verilmiştir. Bu ifade bilgilendirici bir metinde değil, hikâye edici bir metinde geçmektedir.

g) Oyunlar: Olimpiyat oyunları dışında kültürel unsurları içeren oyunlarla ilgili bir metne rastlanmamıştır. Bilgisayar oyunları ile ilgili sözcükler mevcuttur ('Minecraft' ve 'PUBG' (s.36) ancak yerel veya ülke çapında yaygın olan geleneksel oyunlara dair bir bilgilendirme tespit edilmemiştir.

h) Spor: Kitapta 'spor' sözcüğü metin ve alıştırılarda 72 kez tekrarlanmıştır. Türk Ritmik Jimnastik takımıyla ilgili metinde bu sporla ilgili bilgiler verilmiştir (s.29). Kitapta 'futbol' sporu 14 kez tekrarlanmıştır. Boks (s.73) sporu ile ilgilenen milli boksör hakkındaki metinde de bu spora yer verilmiştir. Dağcılık (s.66), dalış (s.167), paten (s.40), tırmanış (s.66), yürüyüş (s.66), dağ kayağı (s.68), basketbol (s.73), badminton (s.73), rafting (s.129), halter (s.153), paten kaymak (s.154) ile ilgili bilgiler de verilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin en başarılı dağcılarında biri olan Tunç Fındık hakkında bir okuma parçası verilmiştir (s.66).

i) Müzik: Kitapta 'müzik' sözcüğü 12 kez tekrarlanarak cümle içinde kullanılmıştır. Türk müziği ile ilgili olarak, Barış Manço'nun müzik grubu kurduğu bilgisi verilmiştir. Gökhan Kırdar'ın Yerine Sevemem adlı şarkısını tamamlama etkinliği yapılmıştır (s.106). 'Bağlama çalma' ifadesi ise kitap içerisinde Türk kültürünü yansıtan bir enstrüman olarak karşımıza çıkar (s.102). Türk müziği ile ilgili özel bir bilgiye rastlanmamıştır.

Kişiler Arası İlişkiler

Araştırmanın ikinci sorusu olan: "Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Kişiler Arası İlişkiler konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?" sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, kişiler arası ilişkiler ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Kişiler: 'Babacığım (s.45), anneciğim (s.8, 44), Aliciğim (s.43), dedeciğim (s.164)' gibi samimi ilişkilerde kullanılan ifadeler vardır.

b) Selamlaşma ifade ve davranışları: 'Canım annem (s.134), canım (s.3), tatlım (s.3), hoş geldin canım (s.3), hoş geldiniz (s. 145, 157,), hoş geldin (s.3), selam söyle (s.134), hoş bulduk (s.3, 145, 157), merhaba (s.3, 18, 38, 63, 65, 79, 135, 155, 159, 162, 164, 166, 167) gibi selamlaşma ifadelerine yer verilmiştir.

c) Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler: Kitapta 'aile' sözcüğü 36 kez tekrarlanmış olsa da Türk aile yapısıyla ilgili özel bir metne rastlanmamıştır. Kişilerin aileleriyle yaşadığına dair iki metin (s.63, s. 114), ailece yapılan etkinliklere dair örnek cümleler (s.70, s. 123, 129, s.143) mevcuttur.

d) Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler: Süryani ve Müslüman iki gencin aşkına dair efsanenin anlatıldığı metinde bu farklılıklara gönderme vardır. 'Süryani bir aile (s.19), Müslüman bir çocuk (s.19)' ifadeleriyle dini gruplara göndermeler yapılmıştır. Naim Süleymanoğlu hakkındaki metinde de (s.153) Bulgaristan'da Müslüman halka yapılan asimilasyona yer verilmiştir. Din ve dinsel gruplar arasındaki ilişkilere dair başka bir unsura rastlanmamıştır.

e) Konuk etme-ikram ve hediyeler: "Zaten Türklerin misafirlere davranışı çok sıcak" (s.158) ifadesiyle kültürel unsura gönderme vardır. Kitapta 'misafir' sözcüğü 11 kere geçerken 'konuk' (s. 96,

157) sözcüğü 2 kere geçmektedir. Türk kültüründe önemli bir yeri olan misafir ağırlama ile ilgili ayrıntılara yer verilmemiştir. İncir Cipsi adlı metinde, karakter tarafından incir cipsi ikram edilmektedir (s.109). ‘Hediye’ sözcüğü 1 kez masal metninde (s.8), bir kez de örnek cümle etkinliğinde kullanılmıştır (s. 111). Sayfa 129’da ‘hediyelik eşya’ sözcüğü 2 kere kullanılmıştır.

Değerler ve Eğitim

Araştırmanın üçüncü sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Değerler ve Eğitim konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, değerler ve eğitim ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Değerler: Bu öge ile ilgili olarak metinlerde veya alıştırmalarda bir veriye rastlanmamıştır. Türk kültürünü geçmişten günümüze yansıtan komşuluk, akrabalık, arkadaşlık ve evlilik gibi kavramlara ait metinlere yer verilmediği tespit edilmiştir.

b) Eğitim: ‘Okul’ sözcüğü kitapta 79 kez geçmiş, cümle alıştırmalarında ve metinlerde bolca kullanılmıştır. Türk eğitim sistemi, okulları hakkında bir metne rastlanmamıştır. Türkiye’deki bazı üniversitelerin isimleri metinlerde geçmektedir: Hacettepe Üniversitesi (s.18), Bursa Uludağ Üniversitesi (s. 23, 79), Bilgi Üniversitesi (s.36), Bilkent Üniversitesi (s.66), Trabzon Üniversitesi (s.73), İstanbul Üniversitesi (s.141).

c) Dil ve Tarih Bilinci / Sevgisi: Bu konuyla ilgili veri tespit edilmemiştir.

d) Okuma Sevgisi: Kazakistan’da cezaevindeki tutukluları teşvik etmek amacıyla ‘Sınır tanımayan okuma’ projesi hakkındaki metinde öğrencilere okuma sevgisi kazandırma hedeflenmiştir (s.73).

Edebiyat, Sanat ve Müzik

Araştırmanın dördüncü sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Edebiyat, Sanat ve Müzik konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, edebiyat, sanat ve müzik ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Edebiyat: Dünyaca ünlü yazarımız Yaşar Kemal ile ilgili bir metin vardır (s.93). Bunun haricinde başka edebi bir eser veya yazara ait metne rastlanmamıştır.

b) Müzik: Kitapta Barış Manço (s.6) hakkında biyografik bir metin bulunmaktadır. Gökhan Kırdar’ın Yerine Sevemem adlı şarkısını tamamlama etkinliği yapılmıştır (s.106). Ayrıca Haluk Levent’in Akdeniz Akşamları (s.143) ve Ayna grubunun Yeniden De Sevebiliriz adlı şarkılarını dinleme etkinliği bulunmaktadır (s.147). Müzik dinleme ile ilgili pek çok ifade geçse de bilinen Türk müzisyenleri, müzik türleriyle ilgili bir metin bulunmamaktadır. ‘Bağlama ve bağlama çalmak’ (s.102) ile ilgili birer cümle mevcuttur.

c) Sanat: ‘Resim’ sözcüğü 15 kez geçmektedir. Türk ressam Nuri İyem ile ilgili bir metin mevcuttur (s.46). Barış Manço’nun ‘devlet sanatçısı’ (s.6) olduğu belirtilmiştir. ‘Ebru’ sanatı bir kez geçmiştir (s.41). Bu sanat hakkında bilgi verilmemiştir.

d) Gösteri sanatları: ‘Tiyatro’ sözcüğü (s.39) 6 kez geçmiştir ancak Türk tiyatrosuna veya tiyatrocularına dair bir örneğe rastlanmamıştır. ‘Sinema’ sözcüğü de etkinlik olarak 11 kez kullanılmıştır ancak Türk sinemasıyla ilgili bir bilgiye veya göndermeye rastlanmamıştır.

e) El sanatları geleneği: ‘Ebru’ sanatı bir kez geçmiştir (s.41) ancak bu sanat hakkında detaylı bilgi aktarılmamıştır.

f) Diğerleri: Ünlü Türk bilim insanları olan Özlem Türeci ve Uğur Şahin (s.6) hakkında metin verilmiştir. Buna ek olarak Türkiye’nin en başarılı dağcılarında biri olan Tunç Fındık (s. 66) hakkında da bir metin verilmiştir.

Gelenekler ve Folklor

Araştırmanın beşinci sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Gelenek ve Folklor konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, gelenek ve folklor ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Özel günler ve Gelenekler: Düğün, nişan, doğum günü, evlilik seremonileri, kına, bayram gibi özel günlere ait herhangi bir bilgilendirici metne rastlanmamıştır. Doğum günü ile ilgili sadece 4 ifade vardır ve bunlar da dil bilgisi alıştırmalarında cümle örnekleri olarak verilmiştir (s.103).

b) Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler: Masal konusunun işlendiği 1. ünite de bolca masallara yer verilmiştir. ‘Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde çok uzak diyarların birinde...’ (s.14) ifadesi kullanılmıştır. ‘Gümüş Gözlü Dev’, ‘Şahmeran’ (s.19), ‘Kırk Azizler Dağı ve Suzan (Suzi)’ (S.19) metinlerinde de masal ve efsanelere yer verilmiştir. İzleme becerisi için ‘Dede Korkut’ (s.21) ile ilgili video izletilerek kültürel aktarım unsuru olarak bundan yararlanılmıştır.

c) Dini kurallara dayalı davranışlar: Dini kurallara dayalı davranışlarla ilgili fazlaca bir ögeye rastlanmamıştır. Kelimelerin doğru yazımları ile ilgili bir bölümde “abdest” kelimesinin doğru yazılışı verilmiştir (s.147). Ayrıca “her kandil Eyüp Sultan Türbesi’nde dua etmek” ifadesi (s.34) ile dua etme ritüelinden bahsedilmiştir ancak detaylı bir bilgilendirme yapılmamıştır.

d) Doğum, evlilik gelenekleri: Doğum ya da evlilik gelenekleri hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

e) Festivaller, törenler, kutlamalar: İzcilik hakkında verilen bir metinde ‘And İçme Töreni’ ve bunun öneminden bahsedilmiştir (s.60). Doğum günü ile ilgili sadece 4 ifade verilmiştir ve bunlar da dil bilgisi alıştırmalarında cümle örnekleri olarak ifade edilmiştir (s.103).

f) Danslar: Türk kültürünü yansıtan herhangi bir dans ile ilgili içerik bulunmamaktadır.

g) Toplumsal uygulamalar, ritüeller, bâtıl inançlar: ‘Dilek dilemek (s.19)’, “her kandil Eyüp Sultan Türbesi’nde dua etmek” ifadesi (s.34) ile dua etme ritüelinden bahsedilmiştir.

h) Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar: Dağlarda Gezen Adam: Tunç Fındık metninde Toroslardan (s.66) bahsedilmiştir. Ayrıca, Manavgat Şelalesi, Düden Şelalesi ve Kurşunlu Şelalesinden (s.129), Pamukkale Travertenleri, Oylat Kaplıcaları, Uludağ, Erciyes Dağı ve Palandöken Dağından bahsedilmiştir (s.130).

i) Deyimler: Kumrular ile ilgili verilen bilgilendirici metinde “çifte kumrular” deyiminin açıklaması verilmiştir (s.48).

Sosyal Yaşam

Araştırmanın altıncı sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Sosyal Yaşam konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, sosyal yaşam ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Moda: Kitapta ‘moda’ sözcüğüne rastlanmasa da Türk modacı Bünyamin Aydın’ın tanıtıldığı metinde dolaylı olarak Türk modacının dünya modasına katkısı aktarılmıştır.

b) Yasaklar: Bu öge ile ilgili bir veriye ulaşılamamıştır.

c) Alkış ve güzel hareketler: Kitapta ‘Tebrik ederim (s.36, 79),’ ifadesi sadece 2 kere geçmektedir.

d) Teknolojik gelişmeler: Türkiye’nin yerli otomobili, Türkiye’nin Otomobili Girişim Grubu (TOGG) 2020 projesi ile ilgili bilgilendirme metni verilmiştir (s.25).

Coğrafya ve Mekân

Araştırmanın yedinci sorusu olan: “Uludağ Türkçe Eğitim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerde Coğrafya ve Mekân konusuyla ilgili Türk kültürüne ait öğeler nelerdir?” sorusu için tespit edilen bulgular aşağıdaki gibidir. İncelenen kitapta, coğrafya ve mekân ile ilgili aşağıdaki alt kategorilere ait kültürel unsurlar tespit edilmiştir.

a) Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri): “Türkiye’de 81 tane şehir bulunmaktadır (s.92)” cümlesiyle Türkiye’deki iller hakkında bilgi verilmiştir. Kitapta Türkiye’nin pek çok ilinin adı geçmekte, bu illerden bazılarıyla ilgili bilgiler de yer almaktadır. İstanbul 23, Bursa 30, Trabzon 4, Alanya 29, Ankara 26, Eskişehir 1, Konya 1, Çankırı 1, Kırıkkale 1, Antalya 10, Muğla 2, İzmir 7, Gaziantep 1, birkaç kez metinlerde yer almıştır. Türkiye’nin başkenti Ankara hakkında bir metin bulunmaktadır (s.91). Türkiye’nin tarihi ve turistik yerlerinden Ayasofya (s.137), Alanya (s.139), Efes Antik Kenti (s.130), Zeugma (s.130), Göbeklitepe (s.130), Kaş (s.167), Pamukkale (s.19), Kız Kulesi (s.152), Tarihî Likya Yolu (s.167), Anıtkabir (s.91) gibi önemli yerlere de yer verilmiştir. Bursa’nın ilçelerinden Nilüfer (s.53), Şehreküstü (s.79), Hamitler (s.79), Arabayatağı (s.79) ve Çekirge (s.16), semtlerine de metinlerde yer verilmiştir. Bursa’da bulunan Panorama Bursa Tarih Müzesi, Tophane ve Uludağ Kebapçısı gibi yerel mekânlar, konuşma konusu olarak örnek cümlelerde geçmiştir. Buralar hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir. “Bursa’daki Oylat Kaplıcası’na gidip pek çok hastalığa iyi gelen kaplıca sularından şifa alabilirsiniz” (s.130) ifadesiyle Bursa’nın turistik yeri hakkında kısa tanıtım yapılmıştır. Kitapta ‘Türk Hamamı’ ifadesi 16 kez tekrarlanmış, farklı metinlerde kullanılmıştır ancak hamamlarla ilgili bilgilendirici bir metin verilmemiştir. Aşağıda verildiği gibi Türkiye’nin ünlü turistik beldeleriyle ilgili bilgilendirici metin bulunmaktadır (s.130).

Görsel 1: Nasıl bir tatil (s. 130)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, dil öğretiminin önemli bir parçası olan ders kitabındaki metinler kültürel aktarım aracı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerdeki Türk kültürel unsurları temel alınarak [Okur ve Keskin \(2013\)](#) tarafından hazırlanan çerçeve doğrultusunda yapılmıştır. Kültürel unsurlar tespit edilip alt kategorilerle analiz edilmiştir. [Okur ve Keskin \(2013\)](#) tarafından uyarlanan çerçeve dâhilinde kitaptaki kültürel öğeler incelenirken bu öğelerin var olup olmadıkları, mevcut olanların sınıflandırılması ve kitabın hangi sayfalarında geçtiği bilgisi ve önemli görülen öğelerin sıklıkları da verilmiştir.

Bu araştırmada incelenen kitapta 'Günlük Yaşam' ile ilgili bolca kültürel unsur aktarımının mevcut olduğu görülmüştür. Bu bulgu öğrencilerin ders kitabındaki metinler sayesinde Türkiye'deki günlük yaşantı hakkında bolca örneğe ulaşıp kolaylıkla bilgi edinmesine yardımcı olabileceğini gösterir. 'Müzik' alt başlığında ise Türk kültürüne ait müzik türleri hakkında verinin olmadığı tespit edilmiştir. Türk enstrümanlarından sadece bağlama ile ilgili iki tane etkinlik cümlesi mevcuttur. Bu anlamda müzik ile ilgili kültür aktarımında zayıflık tespit edilmiştir. [Mutlu ve Gülşah \(2020\)](#) tarafından yürütülen çalışmada İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ders kitabında ise en fazla vurgulanan kültürel unsurların edebiyat, sanat ve müzik olduğu tespit edilirken hâlihazırdaki çalışmamızda Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviye kitabı metinlerinde ise bu konularda eksiklik olduğu görülmüştür. Bu seviyede Türk kültürünün zengin bir parçası olan müzik unsurlarına (şarkı, türkü, enstrümanlar vb.) dair bilgilere daha çok yer verilmesi önerilmektedir. Metin bazındaki bu eksiklik görsel veya işitsel materyallerle desteklenebilir; öğrencilerin Türk kültüründe önemli bir yeri olan müzikle ilgili daha iyi bilgilendirilmeleri sağlanabilirdi.

'Yeme-İçme Alışkanlıkları' alt başlığındaki bulgularda belirtildiği üzere Türk kültüründe önemli bir yeri olan yeme içme kültürüne ait az sayıda bilgi verilmiştir. Bunun yerine yerel ve ulusal yemek isimlerine ve yemek tariflerine ise bolca yer verilerek kültürel aktarım sağlanmıştır. Yeme-içme ile ilgili tespit edilen bu zayıf aktarım bulgusu [Bayraktar'ın \(2015\)](#) Yeni Hitit I kitabı incelemesindeki bulgularla benzerlik göstermektedir. Zengin Türk mutfağına ait daha fazla metnin olması kültürel aktarım için daha iyi olacaktır. Metinleri destekler nitelikte Türk kültürüne ait yeme-içme alışkanlıklarına dair daha fazla görsel materyalin kullanılması da kültürel aktarımın sağlanmasına katkı sunacaktır.

Araştırmamızda 'Değerler ve Eğitim' ana başlığında incelenen metinlerde Türk kültürüne mensup edebiyatçılar, edebi eserler, müzik eserleri, görsel sanatlar gibi unsurların aktarımında eksikler tespit edilmiştir. Sadece edebiyatçı Yaşar Kemal ve Nuri İyem ile ilgili birer metin mevcuttur. Bu bulgu, B1 ve B2 seviye kitaplarındaki kültürel aktarımı inceleyen [Kutlu'nun \(2015\)](#) bulguları ile uyumlu değildir. Bu benzerliğin kitapların seviye farkından kaynaklandığı düşünülmektedir. Her ne kadar

incelediğimiz kitap A2 seviyesi olsa da Türk sanat ve edebiyat alanında önde gelen pek çok sanatçı ve yazara ve onların eserlerine ait metinlere daha çok ihtiyaç olduğu da göz ardı edilmemelidir. Türk edebiyatının önemli örnekleri sadeleştirme, kısaltma, alıntılama gibi yöntemlerle öğrenci seviyesine uygun hale getirilip her seviyedeki ders kitabında yer almalıdır. Metin sadeleştirilmesinin YTÖ alanında katkı sağladığını ispatlayan akademik çalışmalar da (Başkapan ve Aytan, 2023; Eroğlu, 2015) bu önerimizi desteklemektedir. ‘Değerler ve Eğitim’ ana başlığı altında ‘dil ve tarih sevgisi’ konusunda ise herhangi bir metne rastlanmamıştır. A2 seviyesi ders kitabında Türkçeyi temel seviyede öğrenenlere Türk tarihi ya da eğitim sistemi gibi özel ve karmaşık konularla ilgili ayrıntılı bilgi içeren metinler yer alması beklenmese de bu konuları basit ve anlaşılır bir şekilde öğretebilecek metin seçimine gidilebilir. Böylelikle kültürün ana unsurlarından olan dil, tarih ve değerler konuları da metinler aracılığıyla aktarılabilir. Yine aynı alt başlıkta Türk kültürünü yansıtan komşuluk, akrabalık, arkadaşlık ve evlilik gibi kavramlara ait metinlere yer verilmediği de tespit edilmiştir. YTÖ kitaplarındaki somut olmayan kültürel unsurların aktarılmasının incelendiği çalışmada Öztürk (2020) de benzer bulgulara ulaşmış; temel ve başlangıç seviye kitaplarındaki kültürel aktarımın diğer üst seviyelere oranla daha az ve yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Burada da önerimiz başlangıç seviyesinden ileri seviye kadar tüm ders kitaplarında ülkemize ait olabildiğince çok kültürel değerlerin metinlerde yer almasıdır. Bunun için kısa diyaloglar, haber metinleri, davetiyeler, kısa öyküler vb. yazılı ve görsel materyallerden faydalanılmalıdır.

‘Gelenekler ve Folklor’ başlığı incelendiğinde ise yine kültürümüze ait özel günler, festivaller, dini ve milli bayramlar, danslar gibi kültürel unsurlara ait metinlere rastlanmaması, bu alanda kültürel aktarımın göz ardı edildiğini göstermektedir. Özdemir (2013) tarafından da altı çizildiği üzere zengin Türk geleneklerinden olan bayramlar, festivaller, milli günler ve danslar gibi folklorik öğelerin öğretilmesi Türk dilini de içine alan zengin kültürün aktarılması için oldukça önemlidir. Çalışmamızda yine aynı ana başlığa ait alt başlık olan ‘Deyimler’ için az sayıda örnek ifade tespit edilmiştir. Bu bulgu da Demirtaş ve Kaçmaz (2012) tarafından yapılan inceleme ile paralellik göstermektedir. Özkan (2017), YTÖ ders kitaplarını incelediği çalışmasında başlangıç seviyelerinde atasözü ve deyimlerin diğer seviyelere göre daha az kullanıldığını tespit etmiştir. Bu anlamda her iki çalışma arasında benzerlikler mevcuttur. Deyimler, dilin kültürel mirasını yansıtırken aynı zamanda iletişimi zenginleştirir. YTÖ ders materyallerinde deyimlere daha fazla yer vermek, öğrencilerin dilin yapısını ve kültürel derinliğini daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Bu şekilde öğrenciler, dilin sadece temel yapılarını değil aynı zamanda o dilin içinde yer aldığı kültürü de daha yakından keşfetmiş olacaklardır.

‘Sosyal Yaşam’ başlığındaki inceleme sonucunda Türk kültürüne ait sosyal yaşam ile ilgili bolca örnekler yer verilmiştir. Bu bulgular İşcan ve Yassıtaş (2018) tarafından yapılan çalışma bulguları ile uyumlu değildir çünkü araştırmacıların incelediği Yedi İklim Türkçe setinin B1 ve B2 seviyelerinde bu başlık altında bulguya rastlanmazken hâlihazırdaki çalışmada boş zaman etkinlikleri, yeme-içme alışkanlıkları, spor gibi konularda bolca aktarım tespiti yapılmıştır. Sosyal yaşama ilişkin unsurlar mevcutken ‘Yasaklar’ alt başlığına dair bir veri elde edilmemiştir. Oysaki her toplumun kendine özgü birtakım toplumsal kuralları ve de yasakları vardır. Toplumsal kuralların ve yasakların aktarımının öğrenen kişiler tarafından anlaşılabilmesi için bu konu üzerinde de durulması faydalı olacaktır.

‘Coğrafya ve Mekân’ ana başlığı incelendiğinde, kitapta bolca hem Bursa’da hem de Türkiye’de bulunan önemli tarihi ve turistik yerlerle ilgili metinler görülmektedir. Bu anlamda başarılı bir aktarım söz konusudur. Bu bulgular, farklı kitapların A2 seviyelerindeki kültürel unsurların incelendiği çalışmada Erdal vd. (2018) tarafından bulunan Türkiye’nin farklı şehirlerinde var olan değerlerin geniş bir ölçüde yer alması gibi bulgularla benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak, Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviyesi ders kitabı metinlerinin kültürel unsurları aktarma anlamında incelenmesi; olumlu, olumsuz ve eksik yönlerinin tespiti YTÖ alanında yapılacak akademik çalışmalara ve materyal hazırlama süreçlerine katkı sağlayacaktır. YTÖ kitaplarıyla kültür öğretimi, Türk dili öğretiminin ayrılmaz bir parçası olarak benimsenmeli ve bu kitaplar öğrencilere Türk halkının yaşam tarzını, değerlerini, tutum ve inançlarını öğrenme fırsatı sunmalıdır (Ökten ve Kavanoz, 2014). Bu sayede, öğrencilerin Türk kültürüyle ilgili anlayışları artırılarak daha zengin bir dil deneyimi elde etmeleri sağlanabilir. Başlangıç seviyesinden başlayarak gerek metinlerle gerek görsel ve işitsel materyallerle Türk kültürüne ait unsurların öğrencilere tanıtılması sağlanmalıdır. Kalenderoğlu (2015) da özellikle kitap yazım sürecinde, belirlenen seviyelere uygun kelime dağarcığıyla metinler oluşturmanın yanı sıra, her seviyede ve beceride kültürel unsurlara dikkat etmenin son derece önemli olduğunu vurgulayarak kültür aktarımının dil öğretimine katkıda bulunan tüm becerilere yayılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Son söz olarak, araştırmamızın bulgularından yola çıkarak Türkçe eğitim kitaplarında temel seviyelerde Türk kültürüne ait unsurların aktarılmasında metin içeriklerinin titizlikle gözden geçirilmesi gerekliliğini vurgulamak isteriz. İncelen Uludağ Türkçe Öğretim Seti A2 seviye ders kitabındaki metinlerde Türkçenin temel kuralları doğru ve etkin sunulmuş; örnekler ve uygulamalarda kültürel öğelerden bolca faydalanılmıştır ancak özellikle edebiyat, sanat, gelenek ve folklor gibi konularda yapılan kültürel aktarımları zayıf kalmıştır. Gerek kitaptaki metinler, görseller, dilbilgisi etkinlikleri gerekse dinleme etkinliklerinde kültürel unsurların etkili bir şekilde aktarılması ve bununla uyumlu olarak tüm dil becerilerinde bu aktarılan bilginin etkin bir şekilde kullanılması büyük önem arz etmektedir. Hazırlanacak ders kitaplarında, dil öğretiminin ayrılmaz parçası olan kültürel faktörlerin ayrıntılı bir ön hazırlıkla en etkili bir şekilde aktarılması gerekliliği tüm paydaşların dikkatinden kaçmamalıdır. Kültürel aktarımın sağlanması noktasında metin oluşturma sürecine ve doğru metin seçimine daha titizlikle ve hassasiyetle yaklaşılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (1979). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilimi I*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 728-749.
- Alyılmaz, S. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hedef kitlenin / “öğrenen”in önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2452-2463.
- Alyılmaz, S. ve Alyılmaz, C. (2018). Ağız bilimi çalışmalarının Türkçe öğretimi açısından önemi. *Türk Dünyası*, 45, 7-38.
- Ayrancı, B. (2019). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı alanında yapılan lisansüstü tezlerin analizi ve değerlendirilmesi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 4(2), 446-454.
- Başkapan, A. ve Aytan, T. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Sabahattin Ali’nin ‘Hasan Boğuldu’ Hikâyesinin A2 Seviyesine Uyarlanması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(15), 54-79.
- Bayraktar, S. (2015). Yeni Hitit 1 yabancılar için Türkçe ders kitabının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 7-23.

- Bıçer, N. (2023). Türkçe eğitiminde güncel durum. Alyılmaz, C., Onur, E. R., ve Çoban, İ. (Ed.). *Türkçe eğitiminin güncel sorunları* içinde (s. 45-69). Teke Akademi. *Türkçe eğitiminin güncel sorunları*. Teke Akademi.
- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 221-235.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Byram, M., & Zarate, G. (Eds.). (1997). *The sociocultural and intercultural dimension of language learning and teaching*. Council of Europe.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı dil öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirtaş, İ. ve Kaçmaz, E. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarımına katkısı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Erdal, K., Dağdeviren, İ., Gökhan, O., Şen, H. H., ve Şenay, E. (2018). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültürel öğeler (A2 Düzeyi). *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(12), 11-23.
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin'in üç nasihat hikâyesinin yabancılara Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Hengirmen, M. (1993). Türkiye'de Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurumlar ve eğitim araçları. *Dil Dergisi*, 11, 5-8.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kalenderoğlu, İ. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan temel düzey (A1, A2) ders kitaplarında kültür aktarımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 73-83.
- Kutlu, A. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürün araç olarak kullanımı: gazi yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 seviyesi). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(2), 697-710.
- Memiş, M. R. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 11(9).
- Mutlu, H.H. ve Gülşah, S. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan C1 seviye ders kitaplarındaki kültür unsurlarının incelenmesi (Gazi yabancılar için Türkçe - İstanbul yabancılar için Türkçe). *Dil Dergisi*, 1(171), 91-108.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1619-1640.
- Ökten, C. E. ve Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 9(3), 845-862.

- Özkan, E. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında Türk kültür öğeleri olarak atasözleri ve deyimler. *International Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(10), 295-300.
- Özdemir, C. (2013). Dil-kültür ilişkisi: folklor ürünlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yeri ve işlevi. *Milli Folklor*, 25(97), 157-166.
- Öztürk, B. K. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde somut olmayan kültürel mirasın aktarımı. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 288-312.
- Pehlivan, F. (2007). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi.

Extended Abstract

Mastery of a foreign language by a learner is not limited to knowing the structure of the language. The learner needs to grasp and internalize the depths of meaning in the learned language. As a result of this process, the student can more easily understand the culture of that language. According to Byram and Zarate (1997), foreign language learners need not only grammar and vocabulary knowledge but also linguistic-cultural competence when learning a new language. Foreign language education should focus on the development of this competence, allowing students to use the language not only as a technical tool but also effectively within a cultural context. When examining the perspective that textbooks play a role as instructional tools in the transfer of cultural knowledge, it is observed that these books play a significant role in the transmission of cultural information (Okur and Keskin, 2013).

This research examines how elements of Turkish culture are reflected in the Uludağ Turkish Teaching Set-A2 level book published by the Bursa Uludağ University Turkish Teaching Application and Research Center. In this study, the role and importance of textbooks used in Turkish classes as a foreign language were discussed, considering language teaching as an intercultural interaction domain. Specifically, textbooks used as a tool for cultural transmission were evaluated and examined in the context of teaching Turkish to foreigners. This evaluation was conducted based on specific criteria, focusing on the Turkish cultural elements in the Uludağ Turkish Teaching Set A2 level textbook. Turkish cultural elements were examined and analyzed with subcategories. Within the framework adapted by Okur and Keskin (2013), the cultural elements in the book were examined, providing information on the pages where these elements were mentioned and the frequencies of significant elements.

The findings of the research indicate that there is a significant amount of cultural element transmission related to Daily Life in the book. However, in the subheading of Music, no data was found regarding Turkish music genres, and only two activity sentences related to the Turkish instrument "bağlama" were present. Weaknesses were identified in the cultural transmission related to music. Similarly, as indicated under the subheading of Eating and Drinking Habits, limited information was provided about the important aspect of Turkish culture, while local and national food names and recipes were extensively covered, facilitating cultural transmission. In the section on Values and Education, texts examined for elements related to Turkish culture, including literature, literary works, music, and visual arts, showed deficiencies. Only one text each was available for the literary figures Yaşar Kemal and Nuri İyem. This finding is not consistent with Kutlu's (2015) findings on cultural transmission in B1 and B2 level books, but the difference in the levels of the examined books may be a contributing

factor. Regarding music, there could have been references to Turkish music elements even at the A2 level.

When examining Traditions and Folklore, the lack of information on special days, festivals, religious and national holidays, and dances specific to Turkish culture indicates the neglect of cultural transmission in this area. Similarly, in the subheading of Idioms, only a few examples were identified, parallel to the findings of Demirtaş & Kaçmaz (2012). Therefore, it suggests the necessity of using idioms more as a cultural element in materials.

In the section on Social Life, a considerable number of examples related to Turkish social life were provided. These findings differ from the study conducted by İşcan and Yassıtaş (2018), where no findings were reported under this title for the B1 and B2 levels of the Yedi İklim Turkish set they examined. The absence of data on Prohibitions under this section suggests a need to address the transmission of societal rules and prohibitions.

In the Geography and Place section, there were numerous texts about significant historical and touristic places both in Bursa and Turkey. This successful transmission aligns with the findings of Erdal et al. (2018) regarding cultural elements in A2 level books.

In summary, as observed in this research, some cultural elements were given less emphasis in basic beginner-level books. While the fundamental rules of Turkish were presented, cultural elements were used in examples and exercises but not sufficiently. These findings align with the results of Okur and Keskin (2013). When using cultural elements, it is crucial to ensure an equal distribution of these elements. According to the classification of cultural elements created in this study's content, some cultural elements were not touched upon, especially when considering A-level books. While individuals learning Turkish at a basic level may not be exposed to examples from complex topics such as Turkish history or educational philosophy, incorporating simple cultural elements into units is possible. Since teaching Turkish to foreigners does not specifically target a certain age group or class, textbooks should cater to every level (Alyılmaz, 2010). Ökten and Kavanoz (2014) suggest that cultural instruction should be embraced as an integral part of Turkish language teaching, providing students with opportunities to acquire knowledge about the lifestyle, values, attitudes, and beliefs of the Turkish people. In this way, students' understanding of Turkish culture should be enhanced, leading to a richer language experience. Kalenderoğlu (2015) also emphasizes the importance of paying attention to cultural elements at every level and skill during the book-writing process. Besides creating texts with vocabulary appropriate for specified levels, it is crucial not to limit cultural transmission to texts focused solely on reading skills.

In conclusion, attention should be paid to cultural transmission elements in Turkish educational textbooks at all levels, from beginner to advanced. In this regard, the necessary sensitivity of all decision-makers, especially those involved in material preparation, will contribute to the successful realization of cultural transmission. Effectively conveying cultural elements in texts, visuals, grammar activities, and listening exercises, and harmoniously using this transmitted information in all language skills, holds great importance. The detailed preparation and effective utilization of cultural factors, an integral part of language teaching, should not escape the attention of all stakeholders in the development of textbooks.